

Regionstyrelsen
Regionledningskontoret
Elisabeth Waldén

TJÄNSTEUTLÅTANDE
2020-08-27

RS 2020-0505

Regionstyrelsen

Yttrande över promemorian Reglering av undersköterskeyrket – kompetenskrav och övergångsbestämmelser (Ds 2020:15)

Ärendebeskrivning

Socialdepartementet har genom remiss bjudit in Region Stockholm att yttra sig gällande promemoria Reglering av undersköterskeyrket – kompetenskrav och övergångsbestämmelser (Ds 2020:15).

Beslutsunderlag

Regiondirektörens tjänsteutlåtande

Sammanfattning av promemorian Reglering av undersköterskeyrket – kompetenskrav och övergångsbestämmelser (Ds 2020:15)

Hälso- och sjukvårdsnämndens protokollsutdrag den 25 augusti 2020

Hälso- och sjukvårdsförvaltningens tjänsteutlåtande 10 augusti 2020

Förslag till beslut

Regionrådsberedningen föreslår att regionstyrelsen beslutar följande.

Regiondirektörens tjänsteutlåtande utgör Region Stockholms yttrande över promemorian Reglering av undersköterskeyrket – kompetenskrav och övergångsbestämmelser (Ds 2020:15).

Regionledningskontorets förslag och motivering

Sammanfattning

Socialdepartementet har i promemorian Reglering av undersköterskeyrket – kompetenskrav och övergångsbestämmelser (Ds 2020:15) förslag gällande införande av skyddad yrkestitel för undersköterskeyrket som delvis skiljer sig från förslagen i betänkandet Stärkt kompetens i vård och omsorg (SOU 2019:20).

Förslagen i promemorian innebär att bevis om rätt att använda yrkestiteln undersköterska ska, efter ansökan från den enskilde, utfärdas till den som

har utbildning med inriktning mot vård och omsorg från gymnasieskolan eller kommunal vuxenutbildning, eller har förvärvat motsvarande kompetens. De nya förslagen innefattar nödvändiga ändringar till följd av vård- och omsorgsprogrammet nya utformning där fler ämnen kommer att bli obligatoriska inom vård- och omsorgsprogrammet och att kursinnehållet har justerats. Vidare föreslås ändrade övergångsbestämmelser i syfte att åstadkomma ett så ändamålsenligt införande av reglerna om skyddad yrkestitel för undersköterska som möjligt. Detta kräver även förändringar i patientsäkerhetslagen (2010:659).

Region Stockholm tillstyrker huvuddelen av de förslag gällande reglering av undersköterskeyrket som promemorian föreslår. Region Stockholm tillstyrker dock inte förslaget att en skyddad yrkestitel kan ges till undersköterskor som varit verksamma med yrkestiteln undersköterska motsvarande heltid under fem år de senaste tio åren före ansökan utan att valideras. Om detta förslag genomförs riskeras att medarbetare erhåller en skyddad yrkestitel utan att inneha grundläggande formell kompetens. Region Stockholm menar att det är kompetensnivån som ska vara avgörande för att erhålla bevis för skyddad yrkestitel och inte tidsaspekten. Region Stockholm ser att en validering för att uppnå en formell kompetens är en förutsättning för en kvalitetssäkrad och patientsäker vård. För att kvalitetssäkra att valideringen genomförs på samma sätt behöver riktlinjer för valideringen tas fram och följas av utförarna.

Bakgrund

I april 2019 överlämnades betänkandet Stärkt kompetens i vård och omsorg (SOU 2019:20) till regeringen. I betänkandet föreslogs ett införande av skyddad yrkestitel för undersköterska. Reglerna om skyddad yrkestitel föreslogs träda i kraft den 1 januari 2025. Vidare föreslogs övergångsbestämmelser som möjliggör att en äldre utbildning med inriktning mot vård och omsorg i kombination med yrkeserfarenhet under vissa förutsättningar också ska godkännas vid ansökan om skyddad yrkestitel. Under beredningen av betänkandet inom Regeringskansliet har det kommit fram att förslagen i vissa delar bör ändras.

Region Stockholm var i sitt yttrande den 10 september 2019, positiv till att reglera undersköterskeutbildningen och att utbildningen kvalitetssäkras och görs mer likvärdig inom såväl vuxenutbildningen som på gymnasiet enligt Skolverkets förslag november 2018 (Dnr 2018:00686). Regionen menade att först när en sådan översyn och reglering fått genomslag på utbildningen var det möjligt att ta ställning till ett eventuellt behov av en reglering genom skyddad yrkestitel.

Regeringen beslutade i december 2019 om ändringar i gymnasieskolans vård- och omsorgsprogram. Ändringarna innebär att fler ämnen kommer att bli obligatoriska inom vård- och omsorgsprogrammet och att kursinnehållet kommer att justeras. Bedömningen är att förslagen därför behöver ändras med anledning av förändringarna i kursinnehållet. Även övergångsbestämmelserna bedöms behöva få en delvis annan utformning än de som föreslogs i betänkandet.

I promemorian lämnas förslag gällande införande av skyddad yrkestitel för undersköterskeyrket som delvis skiljer sig från förslagen i betänkandet Stärkt kompetens i vård och omsorg (SOU 2019:20). De viktigaste skillnaderna är att fler ämnen kommer att bli obligatoriska i den nya Vård- och omsorgsprogramsutbildningen och att kursinnehållet har anpassats för att stämma överens med de nationella kompetenskraven för undersköterskor som Socialstyrelsen har föreslagit. Dessa ändringar beslutades först i december 2019. Övergångsbestämmelserna har även ändrats i syfte att åstadkomma ett så ändamålsenligt införande av reglerna om skyddad yrkestitel som möjligt. Till exempel har kravet på arbetad tid i yrket för ansökan om skyddad yrkestitel har förändrats från krav på arbete minst tre år de senaste fem åren till arbete sammanlagd heltid fem år de senaste tio åren. Under en övergångsperiod ges även den som vid ikraftträdandet den 1 januari 2025 har en tillsvidareanställning med yrkestiteln undersköterska möjlighet att använda yrkestiteln till och med 31 december 2034 utan att ansöka om skyddad yrkestitel.

Utredningen föreslår att efter ansökan ska bevis om rätt att använda yrkestiteln undersköterska utfärdas till den som har en utbildning med inriktning mot vård- och omsorg från gymnasieskolan eller kommunal vuxenutbildning eller har förvärvat motsvarande kompetens. Regeringen, eller den myndighet som regeringen bestämmer, får meddela ytterligare föreskrifter om krav på innehåll och godkända betyg i en utbildning med inriktning mot vård och omsorg från gymnasieskolan eller kommunal vuxenutbildning och vad som avses med motsvarande kompetens.

Gymnasieskolans nya vård- och omsorgsprogram ska ligga till grund för skyddad yrkestitel med kravet om minst 1 400 godkända gymnasiepoäng i de programgemensamma ämnena av totalt 2 500 gymnasiepoäng för de som efter den 30 juni 2021 har genomgått den treåriga utbildningen. Utredningen föreslår nödvändiga ändringar till följd av vård- och omsorgsprogrammet nya utformning.

Vidare föreslås ändrade övergångsbestämmelser i syfte att åstadkomma ett så ändamålsenligt införande av reglerna, om skyddad yrkestitel för undersköterska, som möjligt. Under en övergångsperiod på tio år ska den som vid ikraftträdandet den 1 januari 2025 har en tillsvidareanställning med yrkestiteln undersköterska få fortsätta att använda yrkestiteln. Vid ansökan om yrkestiteln som görs under övergångsperioden ska även utbildning från gymnasieskolan eller kommunal vuxenutbildning enligt äldre bestämmelser bedömas som likvärdig under vissa förutsättningar. Därutöver ska, under en tvåårsperiod efter ikraftträdandet, den som har varit verksam med yrkestiteln undersköterska i en omfattning som sammanlagt motsvarar heltid i fem år under de senaste tio åren räknat från tiden för ansökan få bevis om rätt att använda yrkestiteln.

Förslaget medför behov av att det införs en ny paragraf i patientsäkerhetslagen (2010:659), 4 kapitlet, 5 a §.

Ärendet har remitterats till hälso- och sjukvårdsnämnden.

Överväganden

Region Stockholms yttrande till Socialdepartementet över promemorian Reglering av undersköterskeyrket- kompetenskrav och övergångsbestämmelser (Ds 2020:15).

Region Stockholm tillstyrker huvuddelen av de förslag gällande reglering av undersköterskeyrket som promemorian föreslår enligt vad som framgår nedan.

Region Stockholm ställer sig bakom förslaget om ändring i patientsäkerhetslagen (2010:659) där en ny paragraf, 4 kap. 5 a § ska införas. Förslaget innebär att i verksamheter inom hälso- och sjukvårdens område får endast den som har bevis om rätt att använda yrkestiteln undersköterska använda titeln. Bevis om rätt att använda yrkestiteln undersköterska ska efter ansökan utfärdas till:

1. den som har en utbildning med inriktning mot vård och omsorg från gymnasieskolan eller kommunal vuxenutbildning, eller
2. den som har förvärvat motsvarande kompetens.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om:

1. Krav på innehåll och godkända betyg i utbildning med inriktning mot vård och omsorg från gymnasieskolan eller kommunal vuxenutbildning, och

2. Vad som avses med motsvarande kompetens.

Region Stockholm ser behov av att få ett förtydligande om vad som avses med motsvarande kompetens.

Region Stockholm anser att tidsperspektivet, att lagändringen om skyddad yrkestitel ska träda i kraft den 1 januari 2025, är rimligt och ger arbetsgivaren tid för förberedelse.

Region Stockholm ser positivt på att gymnasieskolans vård- och omsorgsprogram ligger till grund för skyddad yrkestitel och tillstyrker förslaget att efter ansökan ska bevis om rätt att använda yrkestiteln undersköterska utfärdas till den som har en utbildning med inriktning mot vård- och omsorg från gymnasieskolan eller kommunal vuxenutbildning eller har förvärvat motsvarande kompetens. Region Stockholm ställer sig bakom förslaget att regeringen, eller den myndighet som regeringen bestämmer, får rätt att meddela ytterligare föreskrifter om vilken annan förvärvad kompetens som kan anses motsvara en utbildning med inriktning mot vård och omsorg.

Vidare tillstyrker Region Stockholm utredningens förslag att gymnasieskolans nya vård- och omsorgsprogram ska ligga till grund för skyddad yrkestitel med kravet om minst 1 400 godkända gymnasiepoäng i de programgemensamma ämnena för de som efter den 30 juni 2021 har genomgått den nya utbildningen om totalt 2 500 gymnasiepoäng.

Övergångsbestämmelser

Region Stockholm ställer sig i huvudsak bakom förslaget till övergångsbestämmelser om hur undersköterskors befintliga kompetens ska tillvaratas under en övergångsperiod.

Region Stockholm tillstyrker förslaget att den som är tillsvidareanställd med yrkestiteln undersköterska när de nya reglerna om skyddad yrkestitel träder i kraft, får fortsätta att använda titeln under en övergångsperiod om tio år även om han eller hon inte har ansökt om bevis. Utredningen lyfter att detta möjliggör en naturlig generationsväxling eftersom de undersköterskor som arbetar sina sista år i yrket inte kommer behöva ansöka om skyddad yrkestitel.

Region Stockholm tillstyrker vidare förslaget att för den som senast den 31 december 2034 ansöker om bevis om rätt att använda yrkestiteln undersköterska, ska utbildning med inriktning mot vård och omsorg från

gymnasieskolan eller kommunal vuxenutbildning enligt äldre bestämmelser anses likvärdig med nuvarande utbildning med inriktning mot vård och omsorg från gymnasieskolan eller kommunal vuxenutbildning.

Region Stockholm delar utredningens bedömning att föreskrifter om krav på innehåll och godkända betyg i en utbildning med inriktning mot vård och omsorg från gymnasieskolan eller kommunal vuxenutbildning enligt äldre bestämmelser bör kräva godkända betyg om 1 350 gymnasiepoäng i relevanta yrkesämnen eller karaktärsämnen som följer tidigare utbildningsplan som var oreglerad.

Region Stockholm delar utredningens bedömning att utbildningar enligt äldre bestämmelser som saknar poängsystem istället bör kräva uppvisande av avgångsbetyg, slutbetyg eller liknande med godkända betyg i relevanta ämnen.

Region Stockholm avstyrker förslaget att den som senast den 31 december 2026 ansöker om bevis om skyddad yrkestitel, och vid ansökan är tillsvidareanställd och varit verksam med yrkestiteln undersköterska i en omfattning som sammanlagt motsvarar heltid under fem år de senaste tio åren före ansökan, ska få bevis om rätt att använda yrkestiteln. Genom förslaget erhålls den skyddade titeln undersköterska utan grundläggande teoretisk utbildning och ingen validering av de reella kompetenserna kommer att krävas enligt förslaget. Genom att kartlägga, bedöma och värdera en individs faktiska kunskaper, färdigheter och förmågor, det vill säga en individs reella kompetens, genomförs valideringen. Valideringen medför möjlighet att tillvarata medarbetare som har en reell kompetens utan att ha en formell utbildning och säkerställer att den som erhåller den skyddade yrkestiteln lever upp till de ställda kraven.

Om förslaget genomförs utan krav på validering blir en konsekvens att det riskerar att finnas medarbetare som har erhållit en skyddad yrkestitel utan att inneha grundläggande formell kompetens. Region Stockholm bedömer att kompetensnivån ska vara avgörande för att erhålla bevis för skyddad yrkestitel och inte tidsaspekten. Region Stockholm menar att validering för att uppnå en formell kompetens är en förutsättning för en kvalitetssäkrad och patientsäker vård. Ett viktigt syfte, enligt promemorian, med att införa en skyddad yrkestitel för undersköterskor är att öka kvalitén och patientsäkerheten i vård och omsorg och därför är validering en förutsättning.

Det finns också en strävan efter en utveckling mot överföring av arbetsuppgifter mellan olika yrken, så kallad uppgiftsväxling. Då överföring av arbetsuppgifter kräver både teoretiska och praktiska kunskaper hos den som får uppgiften tilldelad, behöver det finnas en enhetlighet i vad undersköterskekompetensen står för.

Ekonomiska konsekvenser

Införande av skyddad yrkestitel och validering kommer att medföra kostnader för arbetsgivarna vilket bör täckas av finansieringsprincipen. Faktisk kostnad är inte möjlig att uppskatta innan beslut och övergångsregler är fastställda.

Carina Lundberg Udelepp
Regiondirektör

Ulrika Sundquist
HR-direktör

Beslutsexpediering:

Akt
Regionledningskontoret Strategisk HR
Socialdepartementet

Godkänd av Carina Lundberg Udelepp, 2020-08-27